

risk forfatterskab bag sig, et forfatter-skab, der i høj grad har været biogra-fisk orienteret. I 1977 udkom således det store værk *Lærerne i Nordslesvig ca. 1814-1920*, og meget af materialet, der er samlet i forbindelse med dette værk, udnyttes også i denne bog. Dens formål er ikke at fortælle hele den nordslesvigske folkeskoles historie under preussisk styre. Hovedemnet er særlig landsbyskolen i brydningen mellem dansk og tysk, samt lærernes daglige gerning. Bogen indeholder først en kronologisk gennemgang af udviklingen med hovedvægten på myndighe-dernes skolepolitik og de administrati-ve forhold. Derefter følger en række emnemæssige afsnit, hvoraf de største handler om læreruddannelsen og om tilsynsmyndighederne. Selv om det er et spørgsmål, om bogen indeholder så meget nyt, er det nyttigt, at der nu foreligger en sammenfatning af forfatte-rens egne og andres forskningsresulta-ter og erindringer. Det skal tilføjes, at bogen er forsynet med et fint billedma-teriale, hvoraf en stor del ikke har væ-ret brugt før.

Dorrit Andersen

Anders W. Berthelsen: *Frispark. Om den danske fodboldbevægelses hi-storie*. (Clausen bøger. Aschehoug, 1983). 110 s. 118 kr.

Denne bog er en bearbejdet udgave af et speciale i dansk af cand.mag. An-ders W. Berthelsen, der tillige er jour-nalist. Det gælder for dette som for fle-re andre danskspecialer med kultur- og socialhistorisk emne, at personligt en-gagement og en politiserende holdning har erstattet objektivitet og kildekritik (s. 27: »Der findes ingen pålidelige un-dersøgelser af spillernes sociale status i danske fodboldklubber, men dagbla-det Social-Demokraten hævdede i

1929, at 75% af alle danske idræts-mænd var arbejdere«).

Berthelsens udgangspunkt er en stærk tilknytning til Odense-fodbold-klubben Marienlyst og til arbejderklas-sen. Det er således *arbejderfodbold*, der er hans hjertebarn, og det er be-stemt ingen central indfaldsvinkel til emnet. Selv fastslår han da også, at »arbejderfodbolden« aldrig blev nogen modkultur, men snarere en efterlig-ning af det bestående. Interessant i bo-gen er dog skildringen af forholdet mellem Dansk Arbejder Idræt (DAI) og Dansk Idræts Forbund (DIF) og li-geledes arbejderolympiaderne; men ellers er der tale om en meget spinkel fremstilling af fodboldens opkomst i Danmark, dens udvikling bort fra klubbernes klassepræg og kvarterstil-knytning og endelig dens tiltagende kommercialisering; afsluttet med en halv snes siders statistik, som man kan finde alle mulige andre steder.

De udblik, forfatteren foretager til andre lande, er ret tilfældige og tager ikke hensyn til de helt afgørende for-skelle mellem dansk fodbold, der end-nu ikke helt har tabt sit præg af idræt og f.eks. engelsk fodbold, der fungerer på en helt anden måde, gennemprof-essionaliseret i generationer som den er. Den sidste har f.eks. bestandig bevaret sin basis i arbejderklassen bl.a. som modpol til aristokratiske sportsgrene (cricket, tennis), hvorimod dansk fod-bold er langt bredere funderet socialt og langt svagere økonomisk. Helt ab-surd bliver det næsten, når forfatteren nævner nordireren George Best som et eksempel på en, »som ikke ville give slip på vin og kvinder, blot fordi han var en eminent boldspiller«. Denne be-tragtning kan muligvis have sin rime-lighed for *amatører*, men man kan ikke opfylde en *professionel* kontrakt, hvis man ved kampens begyndelse ligger fuld hjemme i sin seng. Lignende let-

færdige forestillinger strømmer fra forfatterens pen, og det fører til en del selvmodsigelser.

Ib Gejl

Margrethe Loerges: *Drachmanns muser*. (Hernov, 1981). Ill. 315 s., 256 kr.

Denne bog i stort format er smukt sat op (Erik Ellegaard Frederiksen) og forsynet med gode illustrationer, der desværre, som man ofte ser med offset på meget hvidt papir, er noget sortsmudskede. Bogens titel er ikke velvalgt, da den først og fremmest handler om forholdet mellem Drachmann og hans anden hustru, den intelligente og viljestærke Emmy Culmsee. Hovedkilderne er korrespondance mellem de to samt Emmys dagbog. Forfatterinden gør opmærksom på, at bogen er skrevet på grundlag af arkivalier, som med stor velvilje er stillet til disposition af familien og Det kgl. Bibliotek; man må hertil stille spørgsmålet: hvilke og hvorledes?

Rundt regnet halvdelen af bogen består af citater, og breves datering er som regel anført; men Margrethe Loerges vælger og vrager efter ukendte kriterier i et kildemateriale af ukendt omfang. Der er ikke personalhistoriske eller andre noter til brevene, så bogen må siges at være for en aktuel, interesseret kreds, mens dens værdi for kommende tiders Drachmann-forskning er for ringe. Der er heller ikke noget navneregister. Måske har bogens emne ikke den store betydning, men der er dog knyttet kultur- og litteraturhistoriske aspekter til det.

Trods forfatterindens selektion i materialet er der kommet mange private småting med i citaterne, så læsningen lejlighedsvis er trivielt. Kilder er først rigtig spændende, når de bliver brugt.

Ib Gejl

Susanne Mørch Flagstad og Susse Laustsen: *Kontormiljøets historiske udvikling – en registrering af kontorarbejdets og kontorbyggeriets udvikling*. (Statens byggeforskningsinstitut, 1983). 103 s., 107,35 kr.

Denne rapport er tænkt som historisk baggrund for Byggeforskningsinstituttets arbejde med problemer og planlægning i kontormiljøet. Den er delt i tre dele, dækkende perioden før 1918, 1918-45 og 1945-80; den historiske udvikling skitseres meget kort, og eksempler i tekst, foto og grundplan på markante kontorbygninger præsenteres. Eksempelsamlingen fylder tre fjerdedele af bogen, så tilbage til fremstillingen med mange billeder og grafiske fremstillinger bliver der 20-30 sider; det er begrænset, hvor langt man kan komme ud over banaliteterne på så få sider. Der er fortrinsvis noget om arkitektur og indretning; om livet i kontorerne så godt som intet.

Som eksempelsamling på kontorbyggeri gennem 100 år fungerer rapporten imidlertid udmærket.

Ib Gejl

Rie Holm: *Dansk Kvindesamfund i Odense 1890-1900. En studie i sammenhængen mellem livsvilkår og kvindebevidsthed*. (Odense Universitetsforlag, 1981). 369 s., ill.

Denne bog beskæftiger sig med Dansk Kvindesamfunds Odensekreds i de første ti år af dens eksistens. Det er en let revideret udgave af en sølvmedaljeafhandling ved Odense Universitet 1978. I sin indledning beklager forfatteren det resultat, der er kommet ud af anstrengelserne. Da der var tale om en prisopgave, måtte »det kvindepolitiske brugsaspekt« ryge ud af manuskriptet – som uvidenskabeligt. Forfatteren »bukkede under i slagsmålet med de